

De Nationaalsocialist

Het weekblad van Eenheidsbeweging VNV tijdens de Tweede Wereldoorlog -14 juni 1941-2 september 1944

Daniël VANHEES

Toen op 14 juni 1941 *De Nationaalsocialist* voor het eerst verscheen, kon de VNV-pers zich over een nieuw hulpmiddel verheugen. Maar al spoedig bleek dat het pasgeboren kind weerbarstig en vervelend begon te doen tot ergernis van het VNV én van de Duitse censuur. Hoe kwam dat? Waarom die voortdurende deining rondom het VNV-weekblad? Wat voor bijzonders schreef *De Nationaalsocialist*? Er waren twee belangrijke wrijvingspunten: enerzijds het zuiver ideologische en anderzijds het volksnationale, of anders uitgedrukt de nationaal-socialistische aanhankelijkheid van het blad en zijn aanpak van het nationaliteitenvraagstuk.

Bijgevolg waren de twee hoofdvragen die wij ons stelden, de volgende: hoe legde het VNV-weekblad de „nieuwe leer” in Vlaanderen uit en hoe loste *De Nationaalsocialist* de „Volkstumsfrage”, het nationaliteitenprobleem in België, op? Moest België verdwijnen? En zo ja, welke waren de alternatieven: een zelfstandig Vlaanderen? het zo lang verwachte Dietsland? of een (hoe) nauwe band met het „Reich”? De antwoorden van het blad konden noch de VNV-leiding noch de Duitse censuur behagen, wat herhaaldelijk resulteerde in de „aflossing” van hoofdredacteurs.

Omdat iedere hoofdredactie een koerswijziging teweegbracht, en dit met heel wat gevolgen, leek het ons logisch ze ieder afzonderlijk te behandelen. Zo zullen achtereenvolgens aan bod komen: de hoofdredactie van Le Roy tot eind september 1941, die van Deckmyn tot midden mei 1944 en de laatste van Mermans tot het einde van de bezetting.

1

Gij volk uit de diepten!

De hoofdredactie Le Roy (14 juni-27 september 1941)

Op het eerste gezicht leek *De Nationaalsocialist* de gewone verderzetting van het vroegere Verdinaso-weekblad *Hier Dinaso*. Trouwens, dit was begin mei 1941 zo overeengekomen tussen de leiding van het VNV en die van het Verdinaso, toen beslist werd beide organisaties samen met Rex-Vlaanderen tot een Eenheidsbeweging uit te bouwen.

Het weekblad bleef onder dezelfde hoofdredacteur, de Gentse dichter en gewezen leider van het Verbond van Dinaso Corporaties, Pol Le Roy. *De Nationaalsocialist* werd weerom gedrukt te Gent in de drukkerij Het Licht op de persen van het gestolen socialistisch dagblad *De Vooruit* en hij behield het formaat en min of meer de opbouw van *Hier Dinaso*. Alleen de benaming kon laten vermoeden dat er werkelijk iets veranderd was.

1. De Nationaalsocialist wil een kamper zijn¹

Tijdens de redactieperiode van Le Roy kreeg *De Nationaalsocialist* als ondertitel mee *Orgaan van het Vlaamsch Nationaal Verbond*. Het VNV beschikte dus over een nieuw wapen, een weekblad, in zijn dubbele strijd tegen de attentisten en tegen zijn concurrent, de Algemene SS-Vlaanderen². Dat het VNV duidelijk behoefte had aan een algemeen weekblad stak zijn maandelijks bestuursblad, *VNV Dienst*, niet onder stoelen of banken, toen het schreef: „deze geboorte behoort aan een lang onderdrukte behoefte”³. Het VNV beschikte voor zijn zo belangrijke propaganda en nieuwsverspreiding over een hele reeks van bladen. Zijn meest bekende en verspreide blad was zonder enige twijfel het dagblad *Volk en Staat*, met een oplage die ging van 40.000 tot 55.000 exemplaren⁴. Daarnaast kon het rekenen op allerlei gespecialiseerde week- en maandbladen en ook op meer lokaal gerichte bladen, zoals het vrouwenblad *Vrouw en Volk*, het jeugdblad *De Jonge Nationaalsocialist*, het bestuursblad *VNV Dienst* en het Limburgse weekblad *De Toekomst*. Een strijdblad voor zijn leden ontbrak nog en dat was de taak die de VNV-leiding voor *De Nationaalsocialist* zag weggelegd.

De leider van het VNV, Staf De Clercq, schreef in het eerste nummer: „Het zal één van de uitdrukkingmogelijkheden zijn van onze verbeter, nooit versagende kampwil... een strijdblad”⁵. Le Roy betoogde dat de benaming meer dan een symbolische betekenis had en maakte het eenieder duidelijk: „Alles wat nationaal-socialistisch is, zal de richtlijnen van het blad bepalen en alles wat de nationaal-socialistische idee wil verspreiden, zal de steun van het blad krijgen”⁶. Meer concreet wilde Le Roy voorlichting, vorming en scholing brengen over de nieuwe staat, „een hart onder de riem

1. LE ROY, 14 juni 1941, p. 2.

2. A. DE JONGHE, *De strijd Himmler-Reeder om de benoeming van een HSSPF te Brussel (1942-1944)*, deel 2 in *Bijdragen tot de Geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog*, 4, 41-59.

3. Juninummer 1941, p. 21.

4. E. DE BENS, *De Belgische dagbladpers onder Duitse censuur*, 200-224.

5. DE CLERCQ, 14 juni 1941, p. 1.

6. LE ROY, 14 juni 1941, p. 1-2.

zijn voor de medestanders en een verdelger worden voor de tegenstrevers''⁷. Het belang en de waarde van dergelijke strijdbladen, en dus ook van *De Nationaalsocialist*, voor de Duitse propaganda werd door de Wehrmachtpropaganda niet onderschat⁸.

Voor zijn weekblad kon Le Roy rekenen op de medewerking van een honderdtal personen. Van dit aantal waren 2/3 slechts gelegenheidsschrijvers, waarvan de meesten een paar korte artikels schreven, meestal over lokale gebeurtenissen. De meeste en tevens ook de belangrijkste artikels kwamen uiteraard van de hoofdredacteur, van Toon Maes, Staf De Clercq, Marcel Monnier, de beheerder van het blad, de Kortrijkse advocaat Albert Derbecourt, Piet Vermeir en de Oostendse advocaat Albert Deckmyn. Met uitzondering van De Clercq en Vermeir waren het allemaal ex-Dinaso's. Maar vele Dinaso-medewerkers van de oorlogsuitgave van *Hier Dinaso* deden niet meer mee aan *De Nationaalsocialist*. Uit nader onderzoek bleek dat 2/3 van hen de overstap naar het nieuwe weekblad niet hadden gezet. Van de vroegere oude kern van *Hier Dinaso*, en bijgevolg van het Verdinaso, viel niet veel meer te bespeuren. Toen Le Roy eind september 1941 van verdere medewerking afzag, bleef ook Maes achterwege en beperkte Monnier zijn bijdragen tot een paar artikels. Alleen Deckmyn en Derbecourt bleven nog over. Gezien het grote verschil van medewerkers aan beide bladen kan men moeilijk staande houden dat *De Nationaalsocialist* een herdoopte *Hier Dinaso* was.

Volgens het vooropgestelde doel, een strijdblad zijn voor het nationaal-socialisme, bouwden Le Roy en zijn medewerkers het weekblad op. In de periode van 16 weken tussen juni en september 1941 verscheen het bijna altijd op 12 pagina's. De hoofdredacteur had het soms wel moeilijk om zijn blad gevuld te krijgen, omdat zijn medewerkers het lieten afweten. In zijn ontslagbrief van 27 september 1941 schreef Le Roy hierover aan de VNV-leiding dat „deze week het blad op 8 bladzijden verscheen omdat NIE-MAND ook maar één letter had ingezonden''⁹.

Aanvankelijk had het weekblad zijn definitieve vorm nog niet gevonden. De belangrijkste bijdragen kregen een plaats op de eerste drie pagina's. De overige artikels, die gingen over het buitenland, het sociaal-economische nieuws, de militie en het weinige culturele nieuws, kwamen los naast elkaar voor. Helemaal niet aan bod kwamen ontspannende lectuur, sportnieuws, marktinformatie of pittige verhaaltjes. Maar dat was, gezien zijn doelstellin-

7. LE ROY, 14 juni 1941, p. 1-2.

8. Propagandalage und Tätigkeitsbericht van de Wehrmachtspropaganda, jaaroverzicht, aug. 1941 in GRMA, T 77, R 982.

9. VNV-archief II, 82.

gen, niet het terrein van *De Nationaalsocialist*. Wel besteedde het weekblad zeer veel aandacht aan de plaatselijke activiteiten van het VNV en aan een overzicht van binnen- en buitenlandse kranten. Hier spande de spreekbuis van het Militair Bestuur, *Die Brüsseler Zeitung*, de kroon.

Om de inhoud meer kracht bij te zetten en om het blad wat aantrekkelijker te maken werd *De Nationaalsocialist* rijkelijk met citaten, gedichten, foto's en tekeningen opgevuld. 22 verschillende personen van alle mogelijke nationaliteiten, eeuwen en beroepen werden geciteerd. Zoals onder meer Erasmus, Hitler, Jefferson, Moens, Nietzsche en Paulus IV. Merkwaardig genoeg maakten Van Severen en De Clercq hier geen kans. In mindere mate werd naar gedichten gegrepen. Helemaal anders was het gesteld met het beeldmateriaal. Het nam steeds twee pagina's in beslag en bepaalde thema's of situaties werden voortdurend in de kijker gezet, zoals arbeid, massa's op de VNV-bijeenkomsten, leidende figuren uit het VNV, zijn militie, het Vlaams Legioen en alles wat in Duitsland gebeurde. Uit de foto's moest ook blijken hoe slecht en verderfelijk de Sovjet-Unie was en hoe snel de Duitse opmars daar vorderde na de inval van 22 juni 1941. Nog meer propagandistisch van inslag waren de tekeningen, die met veel pathos thema's als eenheid, strijd, toekomst en christelijke beschaving afbeeldde. Hiervoor kon *De Nationaalsocialist* rekenen op de tekenaar Panis.

Om een idee te krijgen van de verspreiding van het blad konden wij enkel beschikken over een verklaring van de administratieleider van het blad, Monnier, die in juni 1941 de verkoop van het nieuwe weekblad een succes noemde en dit illustreerde met enkele cijfers¹⁰. Volgens hem haalde *De Nationaalsocialist* een oplage van 13.000 exemplaren. Hij pakte uit met enkele verkoopcijfers per gemeente: Sint-Niklaas 700 nummers; Braschaat, Schaarbeek en Roeselare ieder 500 nummers; Blankenberge en Kortrijk 400 nummers. De betrouwbaarheid van deze cijfers konden wij niet nagaan, alhoewel wij mogen veronderstellen dat Monnier de oplage op zijn best zal hebben voorgesteld.

Langs een omweg konden wij toch een idee krijgen van de geografische verspreiding van het blad in Vlaanderen. Voor de rubriek „het leven der beweging” deed *De Nationaalsocialist* een beroep op de medewerking van de plaatselijke afdelingen om korte berichten in te sturen¹¹. Bijgevolg konden wij nagaan in welke afdelingen gehoor werd gegeven aan deze oproep en waar dus naar alle waarschijnlijkheid *De Nationaalsocialist* werd gelezen.

10. *De Nationaalsocialist*, 21 juni 1941, p. 4.

11. Oproep van Le Roy in *De Nationaalsocialist* van 14 juni 1941 en *VNV Dienst*, juni 1941, p. 21.

Een nauwgezette telling van een aantal afdelingen die op de oproep ingingen, met vermelding van het aantal inzendingen, gaf voor de Vlaamse provincies de volgende resultaten ¹² :

PROVINCIE	AANTAL AFDELINGEN	%	AANTAL INZENDINGEN	%
Antwerpen	45	19,10	76	17,85
Brabant (Vl.)	47	19,90	87	20,40
Limburg	15	6,35	22	5,20
Oost-Vlaand.	56	23,70	97	22,75
West-Vlaand.	73	30,95	144	33,80
Totaal	236		426	

Uit deze tabel blijkt duidelijk dat het vroegere kerngebied van het Verdinaso, West-Vlaanderen, het meest zijn medewerking verleende. In Limburg was de medewerking aan het blad ver beneden de inzet van de andere provincies.

In juli kregen de afdelingsleiders van het VNV de instructie de verspreiding van het blad ter harte te nemen ¹³. Eigenlijk een ondankbare taak, omdat *De Nationaalsocialist* nu eenmaal niet het grote publiek kon aanspreken.

2. Uit een bedrogene kan een nationaal-socialist groeien, uit een bedrieger nooit ¹⁴

Van benaming tot citaatje toe stond *De Nationaalsocialist* op de bres voor het nationaal-socialisme. Het VNV-weekblad spaarde geen moeite om de nieuwe leer in Vlaanderen van haar mooiste zijden te laten zien en te verantwoorden. In die zin schreef Le Roy dat het nationaal-socialisme totaal was en van ieder vereiste dat hij „de oude mens in zichzelf vernietigde zodat een nieuw mensentype kon ontstaan” ¹⁵. Aanpappen met het vroegere Vlaams-nationalisme wees hij van de hand. Deckmyn omschreef de nieuwe leer als „een geboorte, een wording van een nieuwe wereld” ¹⁶, en zowel hij als de andere auteurs maakten herhaaldelijk gebruik van het woord

12. Gebaseerd op *De Nationaalsocialist* van 14 juni tot en met 27 september 1941 ofte wel 16 weken.

13. *VNV Dienst*, juli 1941, p. 2.

14. MAES, 5 juli 1941, p. 3.

15. LE ROY, 14 juni 1941, p. 2.

16. DECKMYN, 21 juni 1941, p. 2.

revolutie. *De Nationaalsocialist* beschouwde zich dan ook als een medebewerker van een breuk in de geschiedenis en deze geschiedenis zag er volgens het weekblad niet bepaald fraai uit. De Franse Revolutie en het liberalisme, die als de oorzaken van alle kwaad werden beschouwd, hadden beide de grootste vrijheid gepredikt, maar voor de arbeiders uiteindelijk de grootste dwang gebracht. Met de jaren waren zowel de burgers als de arbeiders werktuigen in handen van de jood geworden. En Marx, die zelf een Jood was, trachtte Europa van alle kwalen te redden maar predikte haat, wrok en klassenstrijd als remedie. Europa verziekte steeds meer en de Eerste Wereldoorlog met daarna de verspreiding van het communisme bewezen dit. Alleen Hitler, de „redder”, kon Duitsland en later ook Europa, dank zij het nationaal-socialisme redden¹⁷.

Het nationaal-socialisme moest het mogelijk maken om via een levensgeloof, waarvan God, bloed en bodem de ingrediënten waren, naar de Germaanse voorouders op te klimmen¹⁸. Een nationaal-socialist kon men pas worden na veel strijd en daarom was het nationaal-socialistische Vlaanderen ook sterker dan de sentimentele uitdrukking moeder-Vlaanderen. Deze nieuwe soldaat werd de gangmaker van de grote revolutie en daarbij moest hij gevreesd worden, want „vrees was het begin der wijsheid”¹⁹. Een nationaal-socialist was zeker geen egoïst, want hij stelde land en volk ver boven eigen persoonlijke belangen. Het VNV-weekblad beklemtoonde dat 10 mei 1940 het sein was voor het nieuwe vertrek in nationaal-socialistische zin en dat Duitsland toen Vlaanderen bevrijdde en dat er van een Duitse bezetting geen sprake kon zijn²⁰. Het ontwaken op 10 mei viel de Belgen zwaar, omdat zij jarenlang geleefd hadden onder een „anti-volkse en volksvernietigende politiek”²². De taak van een nationaal-socialist was te strijden tegen de vijanden van het volk, namelijk het liberalisme met zijn materialisme, de klassenstrijd van het marxisme, en het klerikalisme. Wat dit laatste betreft, was het *De Nationaalsocialist* in het verkeerde keelgat geschoten dat geestelijken aan Nieuwe Orde-mannen in uniform de communie weigerden²².

Koren op de molen van de nationaal-socialistische propaganda was de Duitse aanval op de Sovjet-Unie. In zijn voorstelling van zaken schoof *De Nationaalsocialist* alle schuld in de schoenen van de Russen. Zij hadden het Duits-

17. VERMEIR, 28 juni 1941, p. 5; MAES, 21 juni 1941, p. 3; LE ROY, 12 juli en 6 sept. 1941, p. 2.

18. LE ROY, 14 juni 1941, p. 1.

19. MAES, 5 juli 1941, p. 3.

20. LE ROY, 14 juni 1941, p. 2.

21. DEDULLEN, 13 sept. 1941, p. 12.

22. DECKMYN, 21 juni 1941, p. 2.

Russisch akkoord van augustus 1939 onmogelijk gemaakt door hun drang naar macht, hun woordbreuk, afpersing en huichelarij. Rusland was tevens het bolwerk van het internationale jodendom, dat op Duitsland aasde²³. Zijn argumentatie dat de Sovjet-Unie de traditionele waarden, familie, bezit en geloof, had over boord gegooid, moest vooral de katholieken kunnen aanspreken. De strijd tegen het communisme gaf aan de propaganda een nieuwe dimensie. Voortaan stonden twee grote kampen en levensbeschouwingen tegenover elkaar. Enerzijds alle stromingen die uit de Franse Revolutie waren voortgekomen, met inbegrip van het klerikalisme en het jodendom. Anderzijds trad het nationaal-socialisme als verdediger van de Westerse beschaving op²⁴.

In die strijd mocht Vlaanderen niet bij de pakken blijven zitten²⁵ en het VNV had dit zeker niet gedaan. Reeds voor de inval van de Sovjet-Unie, eind april 1941, had zijn leider, De Clercq, besloten voor de Waffen-SS te gaan werven²⁶. Op 12 juli blokletterde *De Nationaalsocialist* de oprichting van het Vlaams Vrijwilligers Legioen. Opnieuw kon gezongen worden: „naar Oostland willen wij rijden” ...

3. Wat met ons volk ?²⁷

Het nationaal-socialisme streefde naar verandering, een nieuwe orde; het werd voortgeduwd door de oerkrachten ras, volksaard en de mythe van één of ander rijk²⁸. Deze elementen waren ook terug te vinden in de behandeling door *De Nationaalsocialist* van het nationaliteitenvraagstuk. Ook op dit vlak werd er een verandering en een nieuwe ordening op basis van rassen nodig geacht. Eén zaak stond voor het VNV-weekblad vast: de Belgische staat had afgedaan en moest verdwijnen, maar wat er in de plaats diende te komen, daarover waren de meningen in het blad verdeeld.

3.1. *Wij en het feit „Belgie”*²⁹

Als uitgangspunt en als voorbeeld van hoe het nu eenmaal niet met een volk moest vergaan, grepen de meeste auteurs terug naar de Belgische geschiedenis vanaf de onafhankelijkheid.

23. LE ROY, 28 juni 1941, p. 1.

24. TOLLENAERE en VERMEIR, 5 juli 1941, p. 7.

25. *De Nationaalsocialist*, 12 juli 1941, p. 1.

26. DE JONGHE, 41-49.

27. LE ROY, 3 aug. 1941, p. 1.

28. DERBECOURT, 28 juni en 3 aug. p. 2 en p. 3.

29. DERBECOURT, 3 aug. 1941, p. 7.

De revolutie van 1830 betekende een rechtstreekse aanval op het Dietsse volk, omdat het Vlaamse volk van zijn natuurlijke ader, het Noordnederlandse volk, werd afgescheiden en afgegrensd. Het nieuwe resultaat, de Belgische staat, kon er alleen komen door het diplomatieke spel van de Engelsen en de Fransen. Het Noorden, Nederland, vermocht hiertegen niets, omdat het helemaal verjoedst was³⁰. Dadelijk startte de nieuwe staat met een politiek die tegen het volk was gericht³¹. Hij beschouwde Vlaanderen als een achterlijke minderheid, terwijl de partijpolitiek het volk verscheurde, verdeeldheid en vaderlandsloosheid zaaide en uiteindelijk de oude Vlaamse kampgeest brak³².

Frankrijk vormde een constante bedreiging, omdat het land als lanceerplaats voor zijn politieke ideeën fungeerde alsook voor de oprukkende verfransing. Mei 1940 bewees dat een dergelijke staat niet kon blijven bestaan en onder de Duitse inval heeft hij zichzelf vernietigd. Gelukkig maar, besloot *De Nationaalsocialist*, „want voor Vlaanderen was hij de oorzaak van schande”³³.

De stellingneming van het VNV-weekblad tegen België was geen plotselinge ingeving en evenmin het stokpaardje van *De Nationaalsocialist* alleen. Sedert het activisme bleef het anti-belgicisme verder doorwerken bij de Vlaams-nationalisten³⁴, en daartoe hadden zeker Van Severen vóór zijn „Nieuwe Marsrichting” en het nationalistisch weekblad *Vlaanderen* hun bijdragen geleverd³⁵. De wegvoering van een aantal Vlaams-nationalisten in mei 1940 had deze haat nog aangescherpt en resulteerde in bitsige geschriften tegen België. Een voorbeeld hiervan was het propagandistische en anti-joodse werk van de Antwerpse advocaat en oprichter van de Algemene-SS Vlaanderen, René Lagrou, *Wij verdachten*. Het weekblad kon voor zijn campagne tegen België ook putten uit het boek van de hoofdredacteur van *Volk en Staat*, Jan Brans, *Vlaanderen en de „idée belge, een antwoord aan de Belgicisten”*. Hierin waarschuwde hij ervoor dat de Belgische staatsgedachte nog voortleefde en hij besloot: „Wil Vlaanderen leven, dan moet die staat verdwijnen”³⁶.

30. DEDULLEN, 13 sept. 1941, p. 10.

31. LE ROY, 5 juli 1941, p. 2; DELVO, 14 juni 1941, p. 3; DEDULLEN, o.c. en VERMEIR, 12 juli 1941, p. 6.

32. DERBECOURT, 28 juni 1941, p. 2.

33. DECKMYN, 14 juni 1941, p. 12.

34. L. WILS, *Flamenpolitiek en activisme*, 259-265.

35. L. VANDEWEYER, *Van activisme naar kollaboratie. Het weekblad Vlaanderen in de Vlaams-nationale politiek tussen de twee wereldoorlogen*, licentieoverhandeling, Leuven 1980, 139-140 en L. VOS, *Vlaamsnationalisme, de historische dimensie* in *De nieuwe maand*, febr. 1981, 88-90.

36. BRANS, 31-32.

Er diende wel een onderscheid gemaakt te worden tussen wat geschreven en wat concreet gedaan werd. Want op de keper beschouwd, bezette het VNV vele sleutelposities in die zo verguisde staat, omdat de bezetter tijdens de oorlog nog niet tot zijn vernietiging wou overgaan.

3.2. *De Vlaamse eenheid is een Vlaamse aangelegenheid*³⁷

België werd door *De Nationaalsocialist* van de hand gewezen. Maar wat dan met Vlaanderen? Hierover viel niet veel te lezen. De Vlaamse aangelegenheden waren een zaak van Vlaanderen alleen en de Vlamingen behoorden tot het Nederlandse volk, „onze eenheid moest eerst een Vlaamse zijn en later een Dietse”³⁸.

Reeds voor de oorlog hadden het VNV en het Verdinaso tot aan de „Nieuwe Marsrichting” dit geschreven. In een opmerkelijk artikel citeerde *De Nationaalsocialist* een toespraak van de propagandaleider van het VNV, Reimond Tollenaere, die hij op 29 juni 1941 in Moeskroen had gehouden³⁹. Zijn uiteenzetting ging over het probleem van de Vlaamse levensruimte. Hij betoogde dat Vlaanderen recht had op gebiedsuitbreiding in het noorden van Wallonië en van Frankrijk. Onze zuiderbuur zou in het nieuwe Europa toch maar een tweederangsrol vervullen.

In verband met de Vlaams-Waalse verhouding lanceerde hij de slogan „los van de Walen maar niet los van Wallonië”. Om het „uitgeweken Dietse element in zijn volksheid te bewaren” stelde hij ondermeer een stelselmattige uitwijking van Vlamingen voor en een „opleiding tot volwaardige volksgenoten” van verfranste Vlamingen.

De eis tot uitbreiding van de Vlaamse levensruimte, die overigens een typisch kenmerk van het nationaal-socialisme was, bleef niet tot *De Nationaalsocialist* beperkt. In 1941 werden hieraan een drietal werken gewijd. Vooreerst het werk van Jean-Marie Gantois, de priester-schrijver die leider van het Vlaamsch Verbond van Frankrijk was, *Nederland in Frankrijk, de zuidergrens der Nederlanden*, verder het boek van Y. Van Acker *Vlaamse boerenkolonies in Frankrijk, ter oplossing van het beslissende vraagstuk der Vlaamse levensruimte* en dat van Jan Brans *Bevolking en levensruimte der Nederlanden*.

3.3. *Een nationaal-socialist weet wat hij wil: het Dietse volk*⁴⁰

Veel meer aandacht ging van het weekblad uit naar Dietsland en het Dietse volk. Derbecourt en Deckmyn waren de grote verdedigers van deze oplossing

37. DELVO, 14 juni 1941, p. 3.

38. *Ibidem*.

39. *De Nationaalsocialist*, 5 juli 1941, p. 6.

40. MAES, 9 aug. 1941, p. 5.

voor de „Volkstumsfrage”. Als ex-Dinaso's konden zij nog aanknopen bij het Dietsland van Van Severen, alhoewel zijn Boergondisch rijk niet meer als haalbaar werd beschouwd, omdat Hitler zulks niet zou dulden⁴¹.

Dit was voor beide auteurs helemaal geen reden om bij de pakken te blijven zitten en dit probleem onaangeroerd te laten. Reeds in het eerste nummer schreef Deckmyn dat het VNV de enige Dietse nationaal-socialistische beweging in Vlaanderen was⁴². Van dan af zetten zowel hij als Derbecourt alles op de Dietse kaart. Zij gaven aan de Walen geen plaats meer in Dietsland, ook niet als lotsverbonden volk. De stelling van Derbecourt dat de taal gans het volk was — een leuze ontleend aan de dichter Prudens van Duyse uit de 19e eeuw — liet dit immers niet meer toe⁴³.

Herhaaldelijk beklemtoonde *De Nationaalsocialist* het bestaan en wezen van het Dietse volk⁴⁴. Een belangrijke verwoording en tevens synthese van het Dietse standpunt kwam weerom van Deckmyn⁴⁵. Het Dietse volk moest in eenheid hersteld worden en ingeschakeld in de Germaanse volkerengemeenschap. Maar, merkte hij op, de bron was het Diets en niets anders. Volgens de auteur was Vlaanderen een deel van Dietsland, dat op zijn beurt tot de Germaanse lotsgemeenschap behoorde. Deckmyn poogde met zijn artikel de kerk in het midden te houden door de Vlamingen een plaats in Dietsland te geven en de Dietsers dan bij de Germanen onder te brengen. Deze stellingneming betekende echter geen exclusieve voor de stroming in het blad die nauwe banden van Vlaanderen met het Germaanse rijk benadrukte.

En toch was het de Dietse stroming die op de zware tegenstand van het Militair Bestuur stootte. Midden september 1941 besloot Reeder „die Auseinandersetzungen über die Begriffe ‘dietsch’ und ‘deutsch’ te verbieden”⁴⁶. Hij vond het woordenspel gevaarlijk en verwarrend en wilde blijkbaar niets weten van een Dietse oplossing voor de Vlamingen. Voortaan zouden de Duitse censuur en de „Dietsers” een spel van kat en muis spelen, dat af en toe echt onplezierig werd.

3.4. Onze Germaanse bestemming⁴⁷

Vanaf augustus 1941 werd in *De Nationaalsocialist* de lotsverbondenheid van de Germaanse volkeren steeds meer benadrukt. De grote verdediger van

41. DERBECOURT, 12 juli 1941, p. 12 en DECKMYN, 28 juni 1941, p. 9.

42. DECKMYN, 14 juni 1941, p. 9.

43. DERBECOURT, 28 juni 1941, p. 2.

44. ELIAS, 28 juni 1941, p. 9; DECKMYN, 12 juli 1941, p. 9; DERBECOURT, 12 juli 1941, p. 12; MOENS, 19 juli 1941, p. 9; DERBECOURT, 3 aug. 1941, p. 7 en MAES, 9 aug. 1941, p. 5.

45. DECKMYN, 12 juli 1941, p. 3.

46. De juiste datum was 17 september 1941 in Tätigkeitsbericht 17, juni-sept. 1941.

47. VAN DEN BERGHE, 28 juni 1941, p. 3.

deze richting was de hoofdredacteur Le Roy, die de toekomst van het volk in het besef van zijn Germaans-zijn zag. Dit begrip dekte „de taal van het bloed, de leer van de bodem, alle kleinheid te vergeten en (vooral) een plaats in het Groot Germaanse rijk”⁴⁸. Ook de algemene secretaris van het VNV, Ernest Van den Berghe, betoogde dat Vlaanderen, als voorpost van Germanië, „moest dingen naar een volwaardige plaats in de rij van de Germaanse volkeren”⁴⁹. Verder stelde hij de behandeling van Vlaanderen door Duitsland voor als een koop, want voor wat hoorde wat en „men moest voorbijgaan aan hen die lispelden over verduitsing”⁵⁰.

Hoe zou een dergelijk rijk van lotsverbonden Germaanse volkeren eruitzien? De latere leider van de Unie van Hand- en Geestesarbeiders, die de kadervorming in het VNV verzorgde, Edgard Delvo, gaf hierover een toelichting. Het Groot-Germaanse rijk, dat het streefdoel van het VNV was, kon slechts levensvatbaar zijn als de verschillende Germaanse volkeren, waaronder het Vlaamse, hun volkspersoonlijkheid konden behouden. De volksleider, die als schakel tussen het rijk en het eigen lotsverbonden volk stond, moest het eigen karakter kunnen garanderen⁵¹.

In hetzelfde nummer schreef Toon Maes de troostende woorden: „wij zullen een eigen leider hebben om over onze belangen te waken”⁵².

Maar hoe strak of los de band tussen Vlaanderen en Duitsland moest worden, werd eigenlijk door niemand uit de doeken gedaan. Blijkbaar gold ook hier de zwijgplicht of was het opzettelijke nalatigheid van het VNV-zijde? De Germaanse waakvlam moest volgens het VNV in Vlaanderen brandend gehouden worden, maar hoe hoog moesten de vlammen reiken? En juist over deze kwestie, de verbondenheid van Vlaanderen met Duitsland, geraakte het VNV in een concurrentiestrijd verwickeld. De concurrent was de DeVlag, de Deutsch-Vlämische Arbeitsgemeinschaft, die onder de leiding van Jef Van de Wiele stond en die wel voor de Anschluß en de verduitsing van Vlaanderen gewonnen was⁵³. Met andere woorden, het VNV kon zich niet langer meer opwerpen als het enige adviesbureau voor volksnationale aangelegenheden in collaborerend Vlaanderen.

4. Een doeltreffend wapen?

Dan bleef er nog de grote vraag over of het strijdblad van het VNV een doeltreffend wapen bleek te zijn. Hoe reageerde de man-in-de-sstraat op een

48. LE ROY, 19 juli en 3 aug. 1941, p. 1 en p. 1 en 2.

49. VAN DEN BERGHE, 28 juni 1941, p. 3.

50. VAN DEN BERGHE, 23 aug. 1941, p. 1.

51. DELVO, 30 aug. 1941, p. 3.

52. MAES, 30 aug. 1941, p. 4.

53. DE JONGHE, 66.

dergelijk blad? Waren de VNV-ers gelukkig met de vooropgestelde lijn(en) van hun weekblad? En tenslotte, was *De Nationaalsocialist* een bron van vreugde of van ergernis voor het Militair Bestuur?

Op de laatste vraag werd reeds gedeeltelijk een antwoord gegeven: de Dietse klanken van *De Nationaalsocialist* én van het VNV in het algemeen vonden geen genade in de ogen van Reeder, die een schrijfverbod uitvaardigde. Deze ingreep betekende niet noodzakelijk dat Reeder tegen het blad gekant was, maar uiteindelijk had het Militair Bestuur het laatste woord in persaangelegenheden, zoals later nog overduidelijk zal blijken!

De man-in-de-sstraat, die de VNV-ers graag de attentist noemden, liet zich niet (meer) door de propaganda vangen. Na meer dan één jaar bezetting verlangde hij weer naar het „regime van vrijheid op zijn Belgisch”⁵⁴ en moest hij niets weten van het nationaal-socialisme. De bevolking vreesde dat bij een Duitse overwinning België een Duitse vazalstaat zou worden, wat de collaborerende groepen daar ook over zegden of schreven. De pers bleef voor haar een ontspannende functie vervullen en een informatieve, zoals onder andere over de steeds verslechterende ravitaillering⁵⁵. Overigens maakte de Wehrmachtpropaganda in de zomer van 1941 haar beklag over de moeilijkheden in de voedselvoorziening, die de juiste uitwerking van de propaganda schaadden⁵⁶.

Kon het de bevolking niet veel schelen wat de collaborerende pers, en dus ook *De Nationaalsocialist*, schreef, dan lagen de zaken toch anders in het VNV-kamp. Ook hier bestond er geen eensgezindheid over de twee kernproblemen. Volgens De Jonghe waren er drie strekkingen in de VNV-leiding: de verdedigers van de Boergondische opvatting, die van Dietsland en die van de Ansluß⁵⁷.

De voorzitter van het IJzerbedevaartcomité en lid van de Raad van Leiding van het VNV, Frans Daels, protesteerde heftig tegen de inhoud van het blad, dat hij omschreef als „de ramp van de Eenheidsbeweging”⁵⁸. Hij wenste het zelfs niet meer in huis te hebben. In een pessimistische nota beklemtoonde Daels dat het nationaal-socialisme het eigen Diets nationale diende te erkennen en hij eiste hierover een verklaring⁵⁹.

Ook Luc Delafortrie, die vóór de oorlog in het Verdinaso actief was geweest, gaf evenzeer te kennen niet gelukkig te zijn met het Groot-Germaanse rijk als officiële doelstelling van het VNV, waardoor speelruimte gelaten werd

54. P. STRUYE, *L'évolution du sentiment public sous l'occupation allemande*, 65.

55. *Ibidem*, 34-96.

56. Propagandalage und Tätigkeitsbericht, juni-juli 1941.

57. DE JONGHE, 51.

58. A. DE BRUYNE, *Prof. Daels in De kwade jaren*, dl. 5, 92-94.

59. DAELS, *De toestand in Vlaanderen in augustus 1941* in VNV-Archief IV, 20.

voor een volledige annexionistische politiek. Hij beklagde zich erover dat „men (het VNV) zich hals over kop in ideologieën steekt waardoor men elke kritische zin verliest”. Delafortrie besloot uit een dergelijke Eenheidsbeweging op te stappen⁶⁰.

Ook De Clercq zou kritiek hebben gehad op de integraal nationaal-socialistische toon van het weekblad⁶¹.

Net in omgekeerde zin argumenteerde Delvo. Het VNV hoefde niet te hopen op een uitspraak van het Militair Bestuur in de „Volkstumsfrage”. Het had evenmin zin te onderzoeken bij welke strekking het VNV moest aanleunen. Volgens Delvo moest meer dan ooit een Duitse politiek gevoerd worden⁶². Uiteraard lag de stellingneming van Delvo volledig in de lijn van de doelstellingen die het Militair Bestuur had⁶³.

Eind september 1941 besliste Le Roy om als hoofdredacteur van *De Nationaalsocialist* op te stappen. Waarom deed hij dit? Hij zelf gaf hiervoor verschillende verklaringen. Als één reden gaf hij op dat binnen de Eenheidsbeweging de nadruk steeds sterker op het VNV in de enge vooroorlogse zin werd gelegd⁶⁴. Meer nog, na zestien weken van samenwerking rond het nieuwe VNV-weekblad, vond hij het VNV niet echt nationaal-socialistisch en Le Roy verweet het zijn vroeger aangegane beloften tegenover de ex-Dinaso's niet te zijn nagekomen.

Zijn nationaal-socialistische aanhankelijkheid, zijn Germaanse lotsverbondenheid en ontgoochelingen dreven Le Roy uiteindelijk weg van het VNV. En als een banvloek kondigde hij de ondergang van het blad aan!⁶⁵

Na ongeveer één decennium actief te zijn geweest in het Verdinaso (tot juni 1941) en na zijn kortstondige werking binnen het VNV (tot eind september 1941), stapte Le Roy over naar DeVlag. In deze uitgesproken nationaal-socialistische en pro-Anschluß groepering werd hij tot het najaar van 1943 propagandaleider. Na september 1944 zetelde hij in de Vlaamse Landsleiding en vertegenwoordigde hij deze in het Europees Propaganda Bureau⁶⁶.

Besluit

Tegen eind september 1941 en na amper zestien weken van bestaan, was het strijdblad van het VNV, *De Nationaalsocialist*, een omstreden blad gewor-

60. Delafortrie aan Van den Berghe op 20 sept. 1941 in VNV-Archief I, 31.

61. MEYERS in *Twintig Eeuwen Vlaanderen*, dl. VI, 54.

62. DELVO, Van hoge verwachtingen tot diepe teleurstelling, fotokopie gekregen van A. De Jonghe; zie ook E. DELVO, *De mens wikt*, 132-146.

63. Tätigkeitsbericht 17, juni-sept. 1941.

64. Le Roy aan Vanhees, 8 april 1981.

65. Le Roy aan (vermoedelijk) VNV-Leiding, 26 sept. 1941 in VNV-Archief II, 82.

66. MEYERS, in *Encyclopedie van de Vlaamse Beweging*, 1364.

den. Het kwam moeilijk van de grond, omdat de saaie en steeds terugkerende artikels niet van die aard waren dat ze een groot lezerspubliek konden bekoren. Tijdens het hoofdredacteurschap van Le Roy deed het weekblad zijn naam alle eer aan. *De Nationaalsocialist* twijfelde er niet aan dat het nationaal-socialisme van Hitler Europa zou redden, de lang verhoopde vernieuwing zou brengen en de volkeren naar hun bestemming zou voeren. Toch toonde het VNV-weekblad niet altijd eensgezindheid, evenmin als die bij de VNV-leiding altijd aanwezig was.

De wijdverspreide haat tegen België was algemeen, maar wat er met de „vrijgekomen levensruimte” diende te gebeuren, leidde tot ruzie. Van Duitse zijde kwamen op dit vlak geen toegevingen, maar *De Nationaalsocialist* daarentegen liep over van suggesties, die vaak tegenstrijdig waren en de duidelijkheid van het VNV-standpunt niet bevorderden. Derbecourt en Deckmyn hielden het bij Dietsland, weliswaar zonder de Walen. Le Roy en Delvo propageerden een Groot-Germaans rijk met de inlijving van Vlaanderen bij Duitsland. Over Vlaanderen zelf werd overigens niet veel geschreven. Met Deckmyn als nieuwe hoofdredacteur en als gewezen Dinaso van de Dietse strekking had *De Nationaalsocialist* een bewuste keuze gemaakt, maar of Reeder daar gelukkig mee was, was een andere zaak.